

OD REDAKCJI

Kolejny zeszyt naszego wydziałowego czasopisma otwiera opracowanie ks. Daniela Brzezińskiego, który omawia zagadnienie wiary i jej celebrację w kulturze. Autorowi chodzi nie tyle o wyjaśnienie dwóch kluczowych pojęć zawartych w tytule, jakimi są „wiara” i „kultura”, ile o przybliżenie i usystematyzowanie podstawowych pojęć związanych z procesami dokonującymi się „na styku” kultury i celebracji wiary, którą jest przede wszystkim liturgia, choć nie tylko ona. W języku potocznym, ale niekiedy także w opracowaniach naukowych, a nawet w dokumentach Kościoła, w odniesieniu do relacji między wiarą a kulturą stosuje się niemal wyłącznie termin „inkulturacja”. Tymczasem „inkulturacja” to pojęcie wieloznaczne i błędem wydaje się używanie go na określenie wielu procesów inkulturacyjnych i adaptacyjnych, takich jak: enkulturacja, akulturacja, akomodacja, indygenizacja, kontekstualizacja czy transkulturation.

Adam Regiewicz podejmuje kwestię kontrkultury jako przestrzeni dyskursu religijnego i przekazu wiary. Przyglądając się nurtom i kierunkom rozwoju globalnej kultury poddanej silnej presji medializacji, można zaobserwować coraz wyraźniejszą tendencję do desakralizacji praktyk kulturowych. Dominujący dziś nurt kulturowy wyznaczający wzorce i normy zachowań człowiekowi żyjącemu w globalnej ekumenie dokonuje nieustannej redukcji myślenia w kategoriach wiary. Na tym tle niezwykle interesująca wydaje się przestrzeń kontrkultury, która w swej istocie jest nie tylko wyrazem sprzeciwu wobec kultury zastanej, odrzuca bowiem lansowane wzory zachowań, ale także wyraża się w przekonaniu, że naprawa świata nie jest zadaniem społecznym i politycznym, lecz duchowym. Na przykładzie fenomenu polskiego środowiska artystów związanych ze sceną muzyczną oraz kręgami szeroko pojętej alternatywy Autor ukazuje podobieństwa między właściwościami kontrkultury i świadomym przeżywaniem chrześcijaństwa we współczesnej rzeczywistości.

O wzajemnych relacjach i przenikaniu się wiary i kultury na przykładzie Indian żyjących w południowych Andach peruwiańskich wypowiada się w swoim opracowaniu Dariusz Robert Mazurek OFM Conv. Zaraz po pierwszej przeprowadzonej ewangelizacji w Peru różna wiara i kultura podzieliły ludzi na kilka grup. W jednej z nich znaleźli się Indianie, których nie udało się ochrzcić, a którzy zostali przy swej, również autochtonicznej religii. Do drugiej trafili ci, którzy przyjęli chrzest, a przez to zostały im otwarte wrota do wiary chrześcijańskiej i zwyczajów kulturowych, jakie przywieźli Hiszpanie. Charakteryzują się oni jednak tym, że zupełnie nie pozostawili swych rodzimych wierzeń i swej tradycyjnej kultury. W konsekwencji zaistniała sytuacja wywołała różnorodne reakcje, a jedną z nich był synkretyzm religijny.

O postulatach i dylematach związanych ze współczesną kulturą pisze w swoim artykule ks. Wojciech Cichosz. Kultura jest całokształtem ludzkich zachowań, działań i ich wytworów. Ma również charakter historyczny, jest bowiem przekazywana z pokolenia na pokolenie. Wartość kultury zawsze wynika z osobowej godności człowieka stworzonego na obraz i podobieństwo Boga. To podobieństwo do Boga stanowi odniesienie do samego siebie i do innych członków społeczeństwa i jest fundamentem ludzkich norm moralnych i egzystencjalnych. Na rozwój kultury, zwłaszcza w zakresie ukazywania wartości, znacząco oddziałuje religia. Wartości wpływają bowiem na charakter życia jednostek i całych społeczeństw.

Proponujemy opracowanie Arlety Chojniak, którego celem jest analiza – w kontekście duchowości indywidualnej – koncepcji komunikacji międzykulturowej sformułowanej przez Young Yun Kim i Brenta Rubena. W ramach tej teorii komunikacja międzykulturowa jest postrzegana jako proces cyklicznych przemian, który umożliwia jednostkom transcendowanie poza kulturowe wzorce myślenia, odczuwania i zachowania w kierunku szerszych kompetencji międzykulturowych i wyższego poziomu rozwoju osobowości.

Polecamy artykuł ks. Waldemara Szczerbińskiego, który dokonuje charakterystyki kultury żydowskiej w Izraelu i omawia przejawy jej sekularyzacji. Przez całe tysiąclecia kultura żydowska miała charakter wybitnie religijny, co decydowało o jej wyjątkowości i specyfice. Można ją nazwać kulturą judaistyczną. Jednak od czasów oświecenia żydowskiego (Haskali), w wyniku procesów asymilacyjnych, pojawiły się w niej elementy, które zrywały z ciągłością historyczną, wyznaczając nowe kryteria tożsamości żydowskiej. Judaizm rozumiany jako religia przestał być koniecznym wyznacznikiem żydowskości. Syjonizm, stojący u podstaw

powstania państwa Izrael, programowo dążył do stworzenia „nowego człowieka”, którego miała określić świecka kultura.

Odsyłamy do opracowania ks. Juana-Miguela Ferrer Grenesche, który prezentuje elementy kultury „gockiej” w liturgii hiszpańsko-mozarabskiej. Na zachodzie Europy, w ramach Kościoła katolickiego i wewnątrz dyscypliny rytu rzymskiego, nadal żyją pewne starożytne tradycje liturgiczne nie-rzymskie, a najbardziej znana jest *mediolańska* czy *ambrozjańska*. Jedną z nich jest także liturgia określana oficjalnie jako *hiszpańsko-mozarabska*, znana również jako *hiszpańska*, *wizygocka* i *mozarabska*.

Agnieszka Laddach w swoim artykule rozwija metaforę stosowaną przez Karola Wojtyłę, w myśl której opisuje on człowieka jako artystę życia. Celem pracy staje się więc nie tylko zaprezentowanie samej metafory, ale także odniesienie jej do wybranych wypowiedzi historyków sztuki i filozofów, którzy próbują określić, na czym polega specyfika artysty. Analiza zawiera się w trzech zasadniczych elementach: po wprowadzeniu do kontekstu pierwsza część definiuje problem człowieka jako artysty; kolejny fragment pracy analizuje dzieło artystyczne i jego rolę; ostatni wątek dotyczy komunikacji artysty z odbiorcą jego działalności. Wspólnym mianownikiem rozumienia metafory staje się wiara, dlatego przedstawione treści odnoszą się szczególnie do rozumienia chrześcijan i świętości.

Z kolei Renata Rogozińska wypowiada się na temat obustronnych relacji między mistyką a sztuką. Doświadczenia o rodowodzie nadprzyrodzonym inspirowały artystów wszystkich krajów i epok, począwszy od wczesnego średniowiecza, a skończywszy na czasach współczesnych. Obok wizji doświadczanych przez licznych w dziejach chrześcijaństwa mistyków, w sztuce znajdowały swój rezonans literackie opisy wędrówek w zaświaty, a w jeszcze większym stopniu wątki wizyjne zawarte w Biblii. Wśród tych ostatnich szczególną popularnością cieszyły się objawienia apokaliptyczne na czele z Apokalipsą św. Jana. Artyści przedstawiali też chętnie stany cielesne paranormalne, jak lewitacje, bilokacje, ekstatyczne pozy, stygmaty, które często towarzyszyły przeżyciom „nie z tego świata”.

W przestrzeni polskiej sztuki współczesnej można zauważyć symptomy nowej jakościowo dynamiki estetyczno-duchowej, którą nazywam *personalizacją sztuki* i która wypływa bardziej z podstaw metafizyki judejskiej niż greckiej. Personalizm w polskiej sztuce to jeden z nurtów sztuki współczesnej, który jest symbiotycznie związany ze środowiskiem kultury chrześcijańskiej (od czasu stanu wojennego) przenikniętej filozofią personalną. Temat ten porusza w swoim artykule Elżbieta Wasyłyk.

Polecamy również lekturę artykułu ks. Pawła Podeszwy, w którym zostaje omówiony jeden z wymownych przykładów współczesnego wzajemnego oddziaływania Biblii i sztuki – ilustrowane wydanie Pisma Świętego Nowego i Starego Testamentu. Biblia ta ukazała się nakładem Drukarni i Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu w 2006 roku. W publikacji znalazło się 38 prac 26 współczesnych artystów polskich, wybranych z propozycji nadesłanych na wystawę ilustracji biblijnej „Gdy Słowo staje się obrazem”. Ostatnim artykułem tego działu jest opracowanie ks. Krzysztofa Giery nt. aktualnej problematyki, jaką jest rola mediów w nowej ewangelizacji, szczególnie zaś ich udział w kształtowaniu ludzkich sumień.

W dziale „Orient” ks. Michał Sadowski porusza zagadnienie muzułmańskiej awersji do sztuki figuratywnej w relacji do bizantyjskiego ikonoklazmu, który zbiegł się w czasie z pewnymi wydarzeniami o podobnym charakterze rozgrywającymi się w kalifacie Umajjadów. Dokumenty Soboru Nicejskiego (787 r.), jak i kroniki historyczne tego okresu dopatrują się przyczyny ikonoklazmu w muzułmańskiej niechęci do sztuki figuratywnej. Autor podaje krótką charakterystykę chrześcijańskich tekstów źródłowych w kontekście przemian, jakie zachodziły na przełomie VII i VIII wieku w kalifacie Umajjadów. Polecamy również lekturę sprawozdań i recenzji.

Ks. Krzysztof Konecki